

Asia

EU:n oikeusalan tulostaulu 2017

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio on antanut 10.4.2017 järjestyksessään viidennen vuosittaisen tiedonannon oikeusalan tulostaulusta. Aikaisempien vuosien tulostaulut on käsitelty eduskunnassa asioina E 63/2013 vp, E 55/2014, E 181/2014 vp ja E 44/2016 vp. Tällä hetkellä ei ole tietoa, että tiedonantoa käsiteltäisiin neuvoston rakenteissa. Kyse on tiedoksi otettavasta asiasta.

Suomen kanta

Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategiassa todetaan, että EU perustuu länsimaisiin arvoihin, joita ovat muun muassa vapaus ja kansanvalta, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen sekä oikeusvaltioperiaate. Suomi on korostanut eri yhteyksissä tarvetta varmistaa unionin yhteisten arvojen noudattaminen. Perusoikeuksia kunnioittava Euroopan oikeuden alue tukee sekä talouskasvua ja investointeja että kansalaisten ja yritysten luottamusta oikeuksiensa toteutumiseen. Vastavuoroiseen tunnustamiseen perustuvan oikeudellisen yhteistyön edellytyksenä on jäsenvaltioiden keskinäinen luottamus toistensa oikeusjärjestelmiin. Tämä korostaa entisestään oikeusvaltioperiaatteen tärkeyttä.

Suomi pitää oikeusalan tulostaulua välineenä, joka kiinnittää tarpeellisella tavalla huomiota jäsenvaltioiden oikeuslaitosten toimivuuteen. Tulostaulu tukee vertaisoppimista ja parhaiden käytäntöjen selvittämistä sekä helpottaa haasteiden ja kehityksen seuraamista. EU:n oikeudellinen yhteistyö perustuu vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen, jonka mukaan yhdessä jäsenvaltiossa tehdyt oikeudelliset päätökset tunnustetaan ja pannaan täytäntöön sellaisenaan muissa jäsenvaltioissa.

Tulostaulussa esitettyjen maakohtaisten tulosten vertailukelpoisuuden kannalta on tärkeää, että tutkimusmenetelmät ovat mahdollisimman yhtenäisiä ja luotettavia ja että käytettävät indikaattorit ovat selkeitä. Käytettyjen indikaattorien perusteella tehtävien johtopäätösten tulisi tapahtua kansallisella tasolla, kuten oikeuslaitoksen toimivuutta tarkastelevan Euroopan neuvoston pysyvän komitean (CEPEJ) tilastojen osalta menetellään.

Tulostaulun vertailutietoja on hyödynnetty ja hyödynnetään Suomessa monissa lainsäädäntö- ja kehittämishankkeissa. Tulostaulun yksi keskeinen elementti on oikeuslaitosten saavutettavuus kansalaisten, kuluttajien ja yritysten näkökulmasta. Oikeusministeriössä on vireillä Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten asian- ja dokumentinhallinnan kehittämishanke AIPA sekä Hallinto- ja erityistuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentinhallintajärjestelmän kehittämishanke HAIPA, joiden tavoitteena on muun muassa lisätä asianosaisten mahdollisuutta seurata asian käsittelyn etenemistä sähköisen asioimispalvelun kautta.

Pääasiallinen sisältö

Oikeusalan tulostaulu 2017 antaa tilastollisen yleiskatsauksen kansallisten oikeuslaitosten riippumattomuudesta, laadusta ja toimivuudesta. Sen tarkoituksena on tukea kansallisten oikeuslaitosten toiminnan tehostamisessa tarjoamalla objektiivisia, luotettavia ja vertailukelpoisia tietoja jäsenvaltioiden oikeuslaitosten laadusta, riippumattomuudesta ja toimivuudesta. Vertaileva yleiskatsaus auttaa jäsenvaltioita selvittämään mahdollisia puutteita ja toteuttamaan parannuksia ja hyviä käytänteitä ja antaa niille tietoa kansallisten oikeuslaitosten toiminnassa havaittavissa olevista suuntauksista. Tulostaulun pääaiheita ovat siviili- ja kauppaoikeudelliset asiat sekä hallinto-oikeudelliset asiat. Tulostaulu perustuu useisiin tietolähteisiin.

Tulostaulussa keskitytään kolmeen asiaan:

- **oikeuslaitosten toimivuus** (esim. oikeudenkäyntimenettelyjen tehokkuutta koskevat indikaattorit eli oikeudenkäynnin kesto, asioiden selvitysaste ja vireillä olevien asioiden määrä)
- **oikeuslaitosten laatu** (esim. kansalaisten ja yritysten oikeussuojan saatavuus, riittävät aineelliset ja henkilöstöresurssit, arviointivälineiden käyttö ja laatustandardien käyttö)
- **oikeuslaitosten riippumattomuus**. Tulostaulu sisältää muun muassa tietoja eri tutkimuksista, joilla on selvitetty, miten riippumattomana yritykset ja suuri yleisö oikeuslaitosta pitävät.

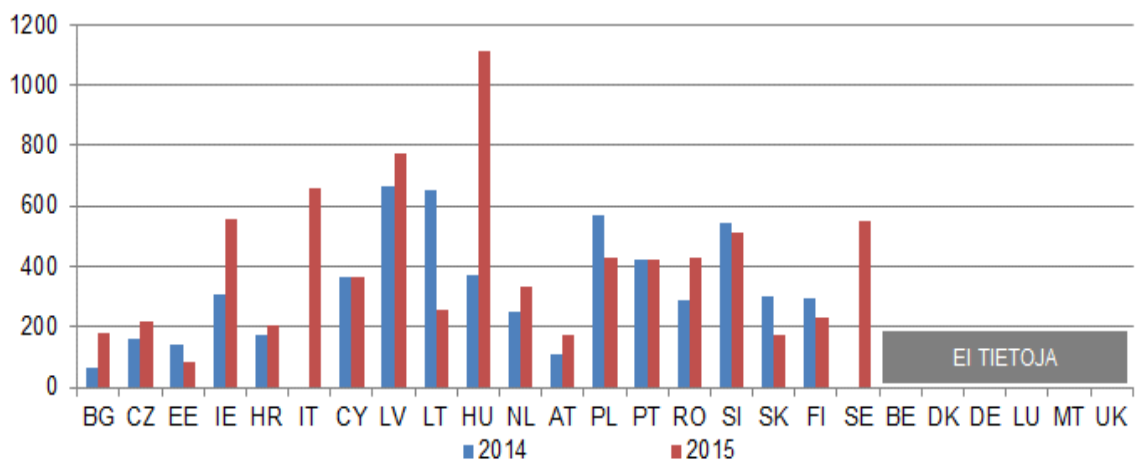
Vuoden 2017 tulostaulussa laajennetaan aikaisempien vuosien yleiskatsausta ja tarkastellaan eräitä oikeuslaitosten toimintaan liittyviä uusia näkökohtia. Siinä tarkastellaan esimerkiksi, mitä kanavia kansalaiset käyttävät yrityksiä koskevissa valituksissa, miten oikeusapu ja oikeudenkäyntimaksut vaikuttavat erityisesti köyhyysriskin alaisten oikeussuojan toteutumiseen, kuinka pitkään menettelyt tuomioistuimissa ja kuluttajaviranomaisissa kestävät sekä kuinka moni kuluttaja käyttää vuonna 2016 käyttöön otettua verkkovälitteistä riidanratkaisuforumia.

Tulostaulussa esitetään tulokset uudesta kyselystä, jolla selvitettiin kansalaisten ja yritysten käsitystä tuomioistuinten riippumattomuudesta. Tulostaulussa tarkastellaan myös, miten kansalliset oikeuslaitokset toimivat tietyillä EU:n lainsäädännön aloilla, joilla on merkitystä sisämarkkinoiden ja investoinneille suotuisten olosuhteiden kannalta. Tässä yhteydessä esitetään ensimmäinen yleiskatsaus kansallisten oikeuslaitosten toiminnasta niiden soveltaessa EU:n rahanpesun torjuntaa koskevaa lainsäädäntöä rikosoikeudessa. Tulostaulussa esitetään myös tulokset kyselystä, jolla selvitettiin, miten asianajajat viestivät tuomioistuinten kanssa ja mistä syistä he käyttivät tieto- ja viestintätekniikkaa. Tältä osin tulostaulussa ei kuitenkaan ole Suomea koskevia tietoja. Lisäksi tulostaulussa perehdytään tarkemmin standardeihin, joiden tavoitteena on parantaa tuomioistuinten hallintoa ja asianosaisten tiedonsaantia asiansa etenemisestä.

Komission mukaan vuoden 2017 tulostaulusta ilmenee, että oikeuslaitosten tehokkuus on yleisesti ottaen parantunut, useissa jäsenvaltioissa on ryhdytty määrätietoisesti uudistamaan oikeuslaitosta, neuvosto on antanut joka vuosi suosituksia eräille jäsenvaltioille, oikeuslaitokset ovat tehneet aktiivista yhteistyötä komission kanssa ja Euroopan parlamentti on tukenut tätä alaa koskevia EU:n toimia alusta lähtien. Haasteita kuitenkin on edelleen, ja lisätoimia tarvitaan kestävien hyötyjen aikaansaamiseksi kansalaisille.

Tähän perusmuistioon on liitetty komission tiedonannosta joitakin oikeusalan tulostaulun kaavioita. Kaavioiden numerot vastaavat komission tiedonannon numerointia.

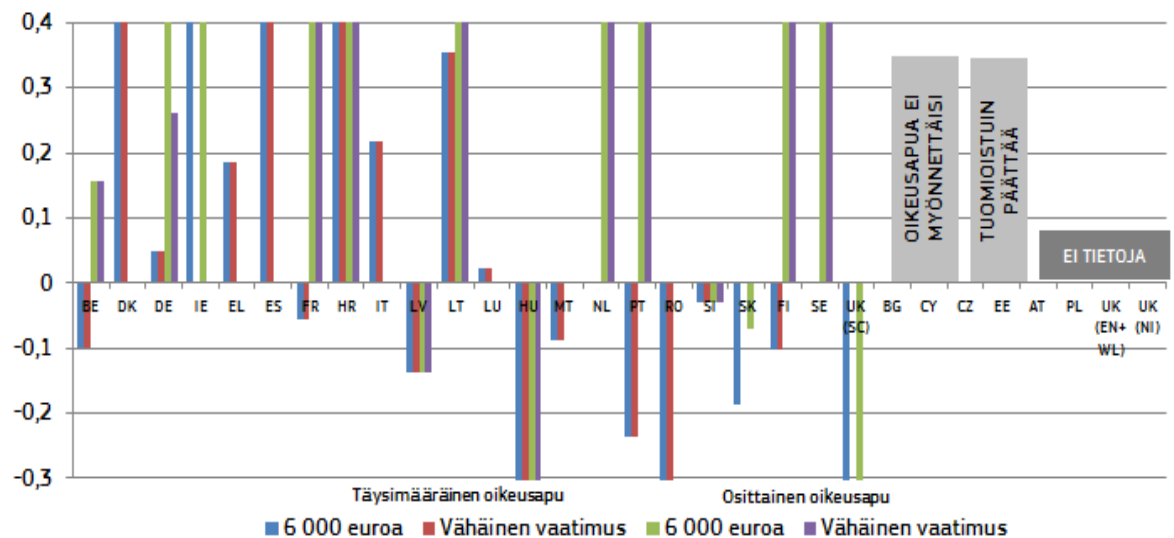
Kaavio 19: Rahanpesu: Tuomioistuinkäsittelyyn keskimäärin kulunut aika*
(ensimmäisessä oikeusasteessa päivinä) (lähde: Euroopan komissio yhdessä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen asiantuntijaryhmän kanssa)

* Kreikka, Espanja ja Ranska: Tiedot koskevat vain asioiden määrää, ei käsittelyn kestoa. Italia: Laskenta perustuu otokseen vuosina 2015 ja 2016 annetuista tuomioista. Ruotsi: Tulos on teoreettinen asian käsittelyn enimmäiskesto, ei keskiarvo. Kypros, Romania ja Ruotsi: Tiedot koskevat vain langetettuja tuomioita.

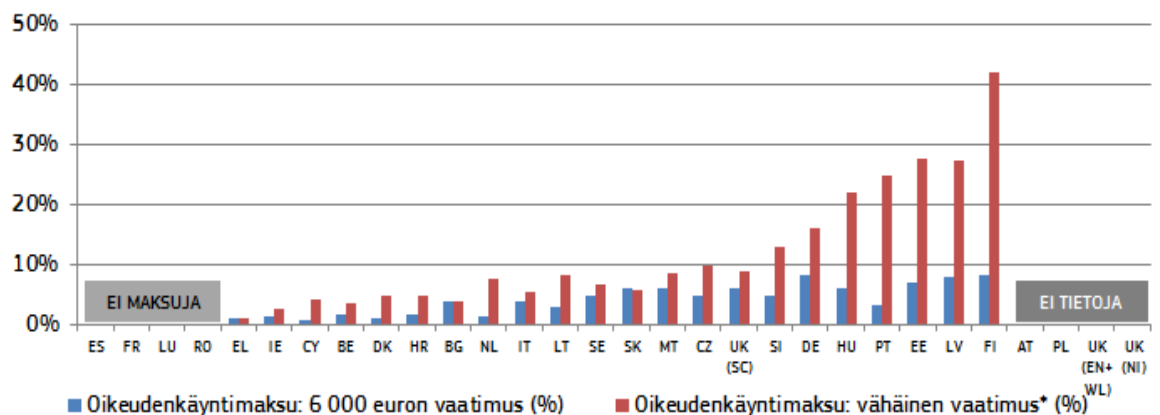
Rahanpesun tehokkaalla torjunnalla on ratkaiseva merkitys rahoitusalan luotettavuuden, koskemattomuuden ja vakauden sekä rahoitusjärjestelmän uskottavuuden ja sisämarkkinoilla vallitsevan tasapuolisen kilpailun kannalta. Kuten Kansainvälinen valuuttarahasto on korostanut, rahanpesurikokset voivat estää ulkomaisia investointeja, vääristää kansainvälisiä pääomavirtoja ja vaikuttaa kielteisesti maan makrotalouden suorituskykyyn, mikä aiheuttaa hyvinvointitappioita ja vie resursseja tuottavammalta taloudelliselta toiminnalta. Rahanpesurikoksilla voi jopa olla epävakauttavia heijastusvaikutuksia muiden maiden talouksiin.

Kaavio 21: Oikeusavun tuloraja tietyssä kuluttajansuoja-asiassa* (Eurostatin köyhyysrajan väliset erot prosentteina) (lähde: Euroopan komissio yhdessä CCBE:n kanssa)

* Kaaviossa esitetään oikeusavun tulorajat vaihteluvälillä 40 prosenttia ja –30 prosenttia. Tanskassa, Saksassa, Irlannissa, Ranskassa, Kroatiaassa, Liettuassa, Alankomaissa, Portugalissa, Suomessa ja Ruotsissa oikeusavun tuloraja vaihtelee 40 prosentista 154 prosenttiin. Unkarissa, Romaniassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa (Skotlanti) oikeusavun tuloraja vaihtelee –30 prosentista –68 prosenttiin. Arvoltaan vähäinen vaatimus tarkoittaa vaatimusta, joka vastaa Eurostatin kunkin jäsenvaltion henkilöä kohti laskettua köyhyysrajaa kuukausituloksi muutettuna (esimerkiksi vuonna 2014 tämä arvo vaihteli 110 euron (Romania) ja 1 716 euron (Luxemburg) välillä). Useimmat jäsenvaltiot laskevat oikeuden oikeusapuun käytettävissä olevien tulojen perusteella, paitsi Tanska, Luxemburg ja Alankomaat, joissa perusteena käytetään bruttotuloja. Irlannissa, Slovakiassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa (Skotlanti) ei ole mahdollista saada oikeusapua köyhyysriskirajaa vastaavan vaatimuksen osalta, koska määrä jäisi liian pieneksi. Saksa: Tuloraja perustuu vuonna 2016 annettuun ilmoitukseen oikeusavusta (Prozesskostenhilfebekanntmachung) sekä keskimääräisiin vuotuisiin asumiskustannuksiin (SILC). Latvia: Tuloraja vaihtelee 128,06 eurosta 320 euroon hakijan asuinpaikan mukaan. Määrä perustuu aritmeettiseen keskiarvoon.

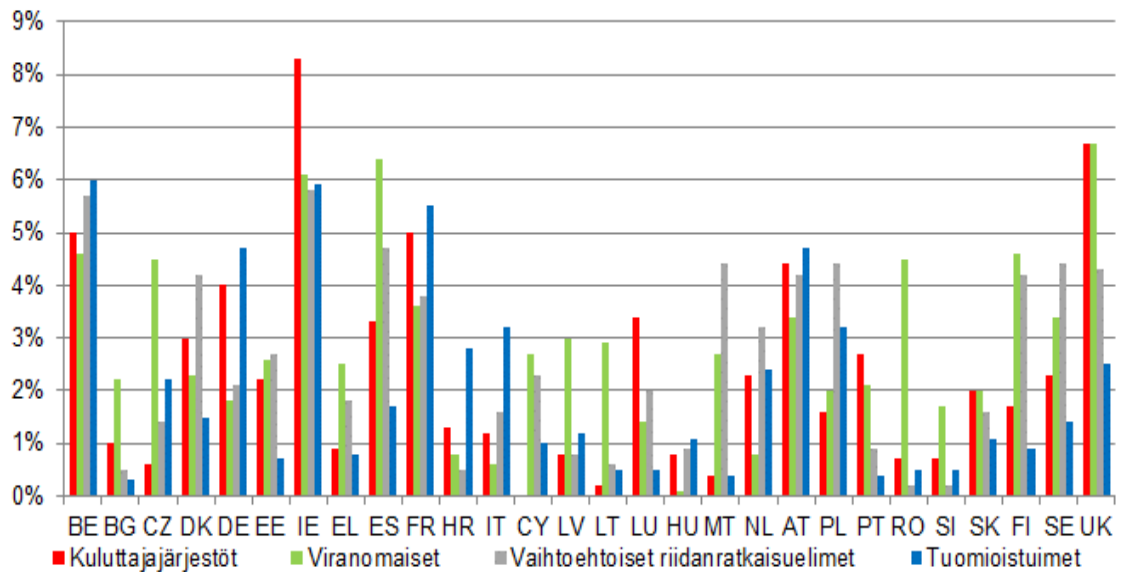
Kaavio 22: Oikeudenkäyntimaksu oikeudenkäynnin vireillepanosta tietyssä kuluttajansuoja-asiassa (oikeudenkäyntimaksun taso prosentiosuutena vaatimuksen arvosta) (lähde: Euroopan komissio yhdessä CCBE:n kanssa)

* Termistä "arvoltaan vähäinen vaatimus", ks. edellä kaavio 21.

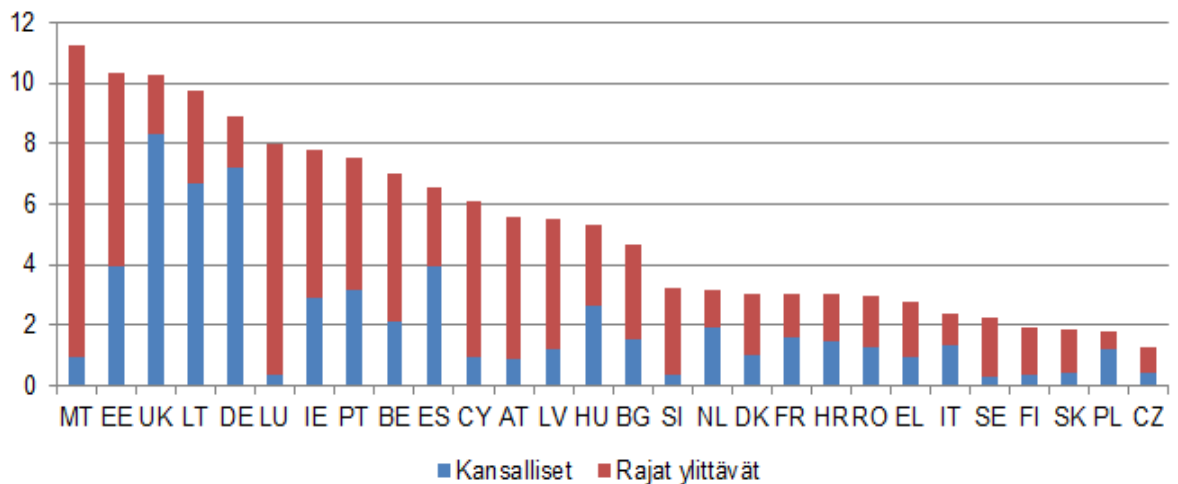
Tulostaulussa Suomen osalta esitetystä voidaan todeta, että Suomessa oikeudenkäyntimaksun määrä ei ole sidottu vaatimuksen arvoon.

Kaavio 29: Yritysten ulkopuoliset kuluttajien valituskanavat* (lähde: kysely vähittäissektorin yritysten suhtautumisesta rajat ylittävään kauppaan ja kuluttajansuojaan, 2016)

* Kuluttajavalituksia kyseisten kanavien kautta saaneiden yritysten osuus. Alkuperäisessä kysymyksessä oli vastausvaihtoehtoina myös □ Yrityksenssisäiset valituskanavat □ ja □ Muut kanavat □, jotka ovat kaksi eniten käytettyä kanavaa useimmissa jäsenvaltioissa. Viranomaisilla tarkoitetaan tässä yhteydessä kuluttaja-asioita käsitteleviä viranomaisia.

Kaavio 31: Verkkovälitteisellä riidanratkaisufoorumilla tehtyjen kuluttajavalitusten määrä (100 000:ta asukasta kohti) (lähde: verkkovälitteinen riidanratkaisufoorumi, tiedot poimittu 24. maaliskuuta 2017)

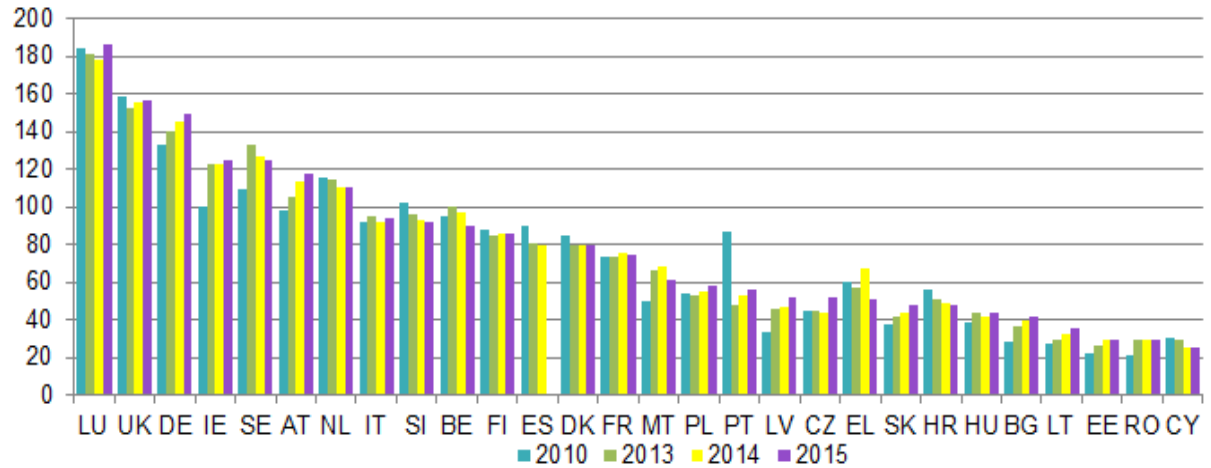

* Kaaviossa näkyy verkkovälitteisellä riidanratkaisufoorumilla tehtyjen valitusten määrä, ei niiden riitojen määrä, jotka vaihtoehtoiset riidanratkaisuelimet ovat vastaanottaneet verkkovälitteisen riidanratkaisufoorumin kautta. Osa verkkovälitteisellä riidanratkaisufoorumilla tehdyistä valituksista ratkaistaan myöhemmin foorumin ulkopuolella kahdensivälisesti osapuolten kesken ilman vaihtoehtoisen riidanratkaisuelimen mukanaoloa.

Todettakoon, että verkkovälitteinen riidanratkaisufoorumi on Euroopan komission 15.2.2016 avaama sivusto, joka mahdollistaa kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisten riitojen ratkaisemisen kokonaan verkossa. Järjestelmä kattaa sekä yhden maan sisällä tehdyt että maiden rajat ylittävät verkkokauppaostokset. Riita-asiat ohjataan

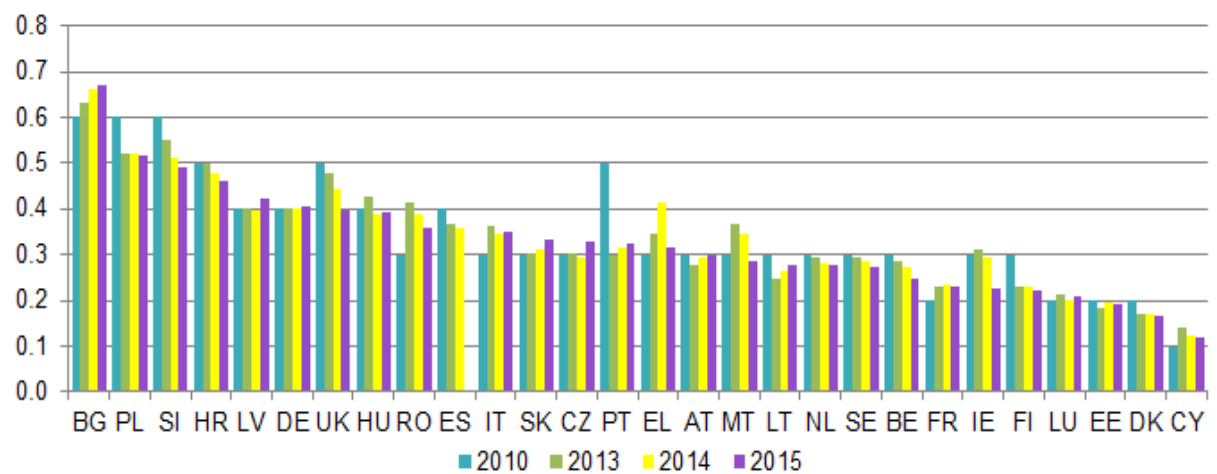
sivuston kautta vaihtoehtoisille riidanratkaisuelimille, jotka EU-maiden viranomaiset ovat valinneet. Suomessa näitä riidanratkaisuelimiä ovat finanssialan sopimuspohjainen asiakasorganisaatio (FINE), kuluttajariitalautakunta ja liikennevahinkolautakunta.

Kaavio 32: Tuomioistuimia koskevat julkiset menot yhteensä* (euroina asukasta kohti)
(lähde: Eurostat)

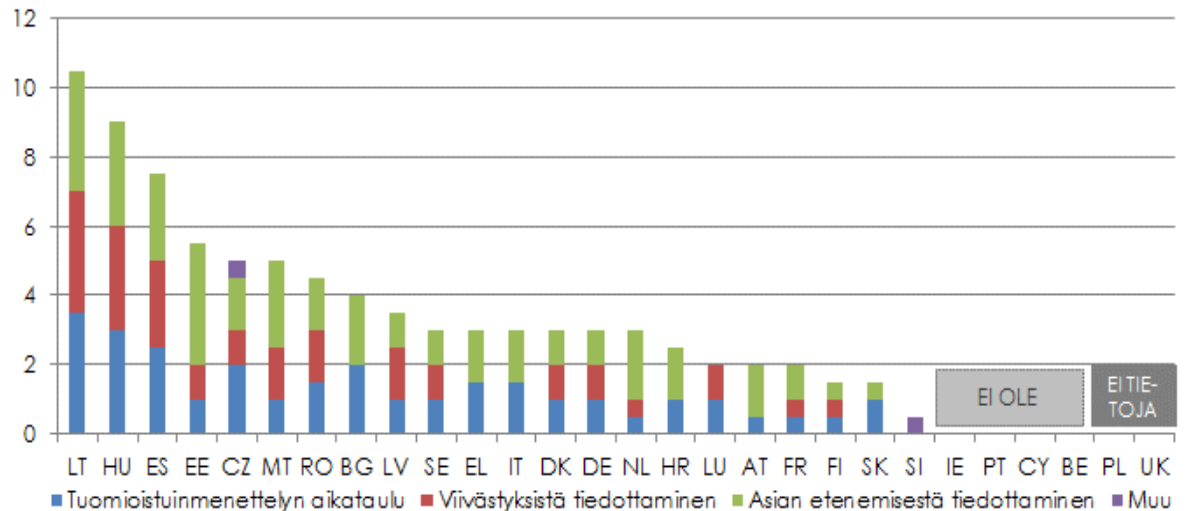
* Alankomaita ja Slovakiaa koskevat tiedot ovat väliaikaisia.

Kaavio 33: Tuomioistuimia koskevat julkiset menot yhteensä* (osuutena BKT:stä)
(lähde: Eurostat)

* Alankomaita ja Slovakiaa koskevat tiedot ovat väliaikaisia.

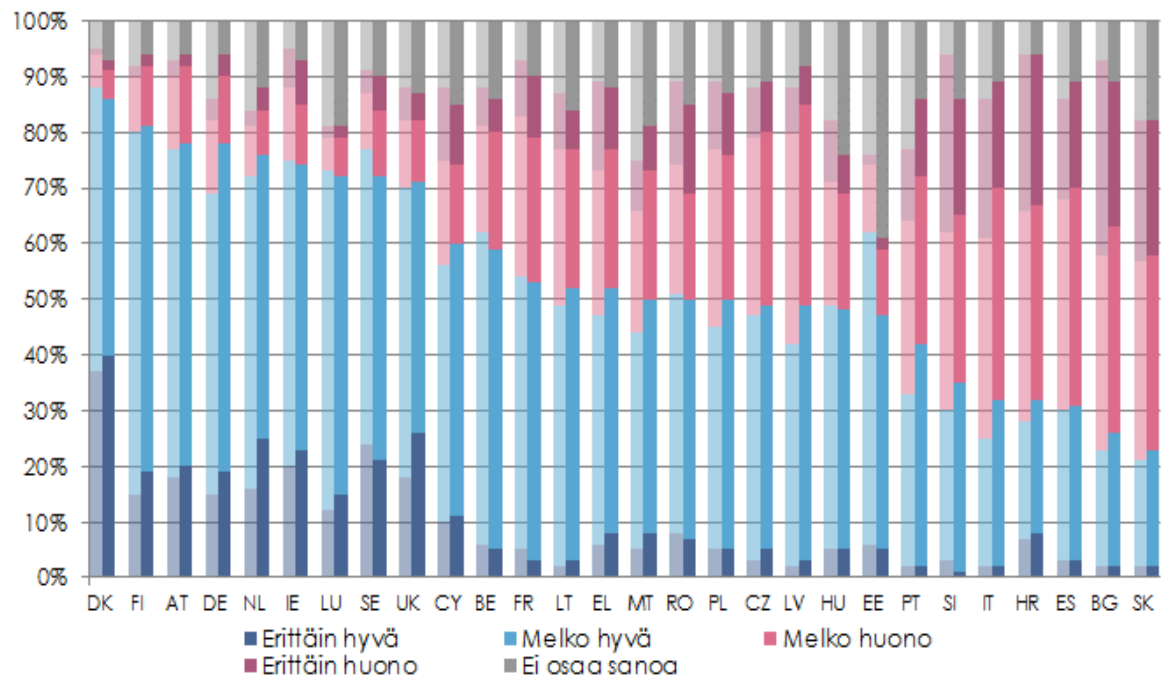
Kaavio 50: Asian etenemisestä tiedottamiseen liittyvät standardit* (lähde: Euroopan komissio)

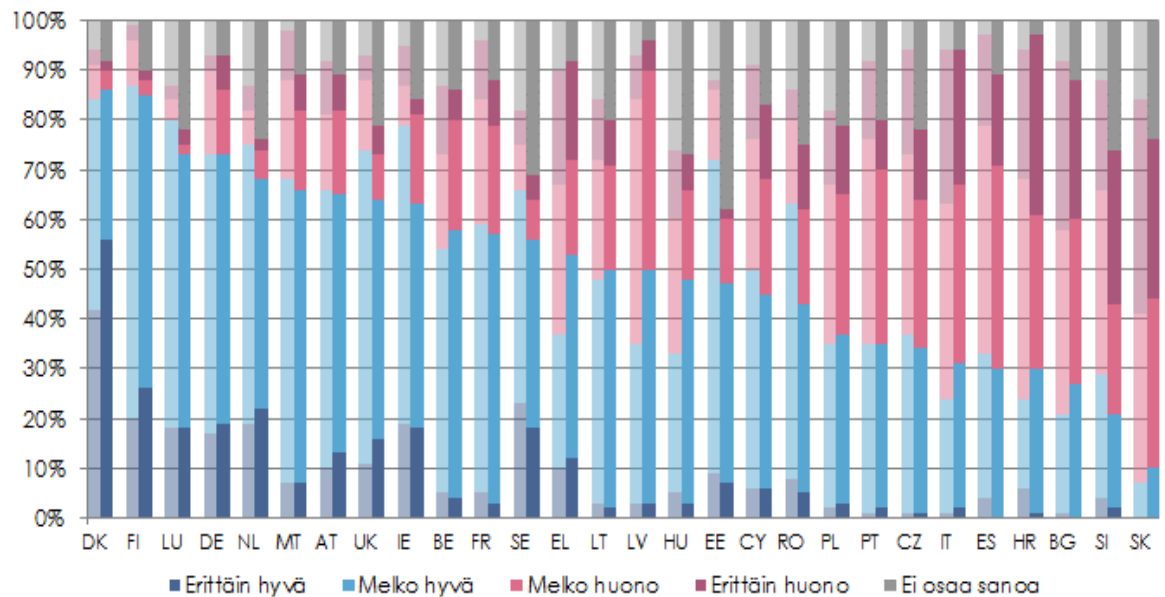
* Jäsenvaltioille annettiin pisteitä sen mukaan, miten erityyppisiä tietoja annetaan: 1,5 pistettä automaattisesta sähköposti- tai tekstiviesti-ilmoituksesta, 1 piste mahdollisuudesta tutustua tietoihin verkossa koko käsittelyn ajan sekä 0,5 pistettä tietojen antamisesta asianosaisten pyynnöstä, tuomioistuimen harkinnan mukaan tai muulla tavoin.

Suomessa tilanne on se, että tällä hetkellä tietoja asian etenemisestä saa tuomioistuimesta vain tiedustelemalla esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostitse.

Kaavio 51: Kansalaisten käsitys tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuudesta (lähde: Eurobarometri – vaaleat värit: 2016; tummat värit: 2017)

Kaavio 53: Yritysten käsitys tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuudesta
(lähde: Eurobarometri – vaaleat värit: 2016; tummat värit: 2017)

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Eurooppalainen lukukausi on SEUT 121 artiklaan perustuvan talouspolitiikan koordinaation väline. Komissio on kytkenyt EU:n oikeusalan tulostaulun eurooppalaiseen lukukauteen. EU:n oikeusalan tulostaulu ei ole SEUT 288 artiklassa tarkoitettu unionin säädös eikä se ole oikeudellisesti sitova instrumentti. EU:lla ei ole toimivaltaa antaa sitovaa sääntelyä tulostaulussa käsitellyissä, kansallista oikeuslaitosta koskevista asioista.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentti on ilmaissut tukensa EU:n oikeusalan tulostaululle ja korostanut korkealaatuisten oikeusjärjestelmien merkitystä luottamuksen ja vakauden edistämiseksi useissa eri yhteyksissä antamissaan päätöslauselmissa.

Kansallinen valmistelu

Oikeudellisten kysymysten jaosto, kirjallinen menettely 18.–22.5.2017.

Eduskuntakäsittely

Aikaisempien vuosien tulostaulut on käsitelty eduskunnassa asioina E 63/2013 vp, E 55/2014, E 181/2014 ja E 44/2016 vp.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Tiedonannolla ei ole suoria vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön. Oikeusalan tulostaulu koskee Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 23 kohdassa tarkoitettua lainkäyttöä, joka on valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluva asia.

Taloudelliset vaikutukset

Tulostaululla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Tiedonannossa käsiteltävillä asioilla on yhtymäkohtia Suomessa käytävään keskusteluun oikeudenhoidon kehittämisestä sekä erityisesti oikeusministeriön asettaman neuvottelukunnan laatimaan oikeudenhoidon uudistamisohjelmaan ja parlamentaarisen työryhmän mietintöön ”Suomen sisäisen turvallisuuden sekä oikeudenhoidon tulevaisuus – pitkän aikavälin tavoitteet”.

Asiakirjat

COM(2017) 167 final; Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan keskuspankille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle; EU:n oikeusalan tulostaulu 2017.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Oikeusministeriö, ylitarkastaja Taru Alanaatu, puh. 029 51 50350 (laatija)
Oikeusministeriö, kehittämispäällikkö Tuula Pääkkönen, puh. 029 51 50082

EUTORI-tunnus**Liitteet****Viite**

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
